

ISKOLA ÉS TÁRSADALOM

Új utakon a nevelőképzés

NEM TUDNI, MIÓTA, de az biztos, hogy régóta és folyamatosan a közgondolkodás fókuszában van a tanító- és tanárképzés. A kritikák halkulnak-erősödnek, de mindenképpen sokakat foglalkoztat az új nevelők pályára lépése, nevelőereje, felkészültsége. A gyújtópontban nem elsősorban a tanítás, hanem a nevelőmunka számtalan más kérdése van.

Az 1984/85-ben életbe lépett, módosított főiskolai tanterv két és fél éves, évközi, egyéni, pedagógiai-pszichológiai, valamint úttörővezetési gyakorlatra, a nyári szünetben pedig egy-egy turnus tábori nevelői munkára vezérli a hallgatókat.

Az elsőéves hallgatók már szeptemberben közvetlen, személyes kapcsolatot vesznek fel egy-két gyermekkel, osztállyal, és öt féléven át kitartanak egymás mellett. Ott vannak az iskolában, az osztályfőnökkel, a gyerekekkel, igyekeznek mindenbe belekóstolni, mindent kipróbálni, amit csak lehetséges.

Igen sok tényező befolyásolja a tanárképzést. A közismert „égi” és „földi” pedagógia, mint az elmélet és gyakorlat szükség- és kényszerű távolsága éppúgy, mint a felsőoktatási intézmények objektív és szubjektív, általában gondokkal tüzdelte körülményei, a pedagógusképzés állandóan aktuális „javíthatósága”.

Az új tanterv készítői közvetlenül a mai iskola nevelési viszonyaihoz igyekeztek alkalmazni a tanárképzést, még szorosabb kapcsolatot létrehozni a képzés és az iskolai munka, a pedagógusképzés és a mai társadalmi valóság között.

A PEDAGÓGUSKÉPZŐ intézmények — noha általában egységes tartalommal — a helyi körülményektől függően többféle változattal töltik meg a gyakorlatot. A hallgatók rendszeresen találkoznak „gyerekekkel”, segítenek tanulmányi és úttörőmunkájukban, korrepetálják őket, városnéző sétákat tesznek együtt. Részt vesznek az osztály munkájában, órán, rajfoglalkozásokon, klubdelutánokon, kirándulásokon; megtekinthetik az osztály dokumentumait, félévenként pszichológiai, pedagógiai tanulmányt készítenek. Van, ahol főiskolai órarendi keretek között vagy speciálkollégium formájában egyéni és csoportos pedagógiai képességfejlesztő gyakorlatokat végeznek. Eljutnak a hallgatók a szülői házhoz is, hadd legyenek tervszerűen is nevelési témájú gondolatcserék. Olvasónaplót vezetnek a tanárjelöltek, amelyben az események során született gondolataikat jegyzik le, ezzel előre is vetítik elményeiket. Immár két év után látszik, hogy felbecsülhetetlen értékűek a hallgatók számára e jegyzetek.

Az egeri főiskola neveléstudományi tanszéke különös hangsúllyal szorgalmazza a családi házzal való kapcsolatot, és az eddigi jelek szerint nem is eredménytelenül. Az is elvi megfontolás alapján döntött el, hogy az ötödik félévben — „értelmiségi” szintű látókör kialakítása céljából — a hallgatók saját lakóhelyén (tehát az ország egész területén) a település és az iskola—pedagógus vonatkozású szociológiai, politikai, közéleti viszonyaiban tájékozódnak.

Tömör összefoglalásként a gyakorlatok egységes célját — ha a felsoroltak részkérdésekben az intézményi körülményektől függően eltérnek is egymástól — a következőkben fogalmazhatjuk meg: a hallgatók olyan közegben közlekedjenek folyamatosan, amely intenzíven, a gyakorlati nevelés során alakítja bennük a pedagógusképet, segíti az önálló nevelői arculat, a saját, elvszerű gondolkodás kialakulását.

Ismerkedjenek meg — a főiskola kapuin való belépés pillanatától kezdve — élethivatásuk különböző szintjeivel, legyenek azok iskolák, ifjúsági és közművelődési intézmények, de éljenek együtt kezdettől fogva a köznevelés, közoktatás, közművelődés mindennapi kérdéseivel. Minél több és minél szélesebb körű élményeket szerezzenek. S ide soroljuk a pozitív, a sikeres és lelkesítő élményeket éppúgy, mint a negatívakat, esetleg a kudarcokat. Lássák másoknál, és maguk is minél változatosabb formában érezzék meg a pálya, a hivatás örömeit, gondjait, gyarapodjanak azok az érzelmi és

más motivációs szálak, amelyek a hivatáshoz kötik őket. Gyarapodjanak elraktározható adataik, emlékenyomaik a különböző — egyéni és közösségi, iskolai és iskolán kívüli — pedagógiai szituációk komplex, bonyolult megoldásaihoz, elvszerű elrendezéséhez. Erre az önálló kezdeményezések, öntevékeny cselekvések és ezeknek kényszerhelyzetei is lehetőséget adnak: próbálgassák őket „élesben” a gyerekekkel, gyermekcsoportokkal. Tanulják meg jól fel-fogni, értelmezni és hasznosítani a gyerekek visszajelzéseit.

RÉGI VAGY ÚJ ELEMEEK EZEK a tanárképzésben? Ahogy vesszük. Legalább 30 éve, hogy a hallgatókat az iskolai nevelési folyamat sűrűjébe próbáljuk irányítani. Tanítási gyakorlatok pedig a korábbi tanító- és tanárképzésben is voltak. A hallgatók már az 1950-es években is részt vettek az úttörőcsapatok munkájában.

A tantervi koncepcióban lehetünk igazán újdonságot, korszerűbb elemeket. Eddig a főiskolai-egyetemi „elméleti felkészülés” megelőzte a gyakorlatot. Mintegy elmélettel előzetesen felvértezve engedték az intézmények a gyakorló tanárjelölteket a gyerekek közé, az iskolai forgatagba, ahol nyomon lehetett követni a tanultakat, vagy „lejártszani” az elméletben megismerteket. Most pedig a gyakorlatnak is elméleti, mondhatjuk, tudományos rangja van: az is „megelőzheti” az „elméletet”. Ráadásul a képzés „első percétől”. Miért ne lehetne a minden napok tapasztalatait önállóan is értékes felismerési-megismerési lehetőségeknél tekinteni, amelyeket a tanárképzés egyidejű vagy későbbi elméleti stúdiumain vehetnek össze a hallgatók a tudomány megállapításaival?

Vajon „kizsákmányolja-e” a pedagógusképzés e gyakorlattal az iskolákat? A tantervkészítési koncepcióban a másik nagy felismerés az, hogy a gyakorlatok formáival, tartalmával nemcsak a pedagógusképzés nyer, hanem az iskoláknak, a gyerekeknek, a családoknak is származhat hasznuk. Hiszen a hallgatók egyben nevelési energiát is nyújthatnak — és sok adat szerint nyújtanak is — ahol az együttműködést okosan szervezik. A gyermekkel való személyes kapcsolattartás, a korrepetálások a gyermek tanulásában és személyiségfejlődésében közvetlenül is gyümölcsözhetnek. Az osztály kisebb-nagyobb megmozdulásaiban tényleges szervező-nevelőerőt adhatnak a hallgatók az osztályfőnöknek, hasonlóan segítséget a különböző dokumentumok, írások készítésével. Az osztályfőnök megszorodó, hallgatókkal közös családlátogatásai sem csak időt rabolhatnak tőle, hanem egyben a családdal való kapcsolattartást tehetik még intenzívebbé.

A nevelés, a pedagógus, az elmélet és a gyakorlat viszonya — és még ki tudhatná, hány összefüggés — nyer újabb megvilágítást, esetleg újabb módszereket.

SOK SZÉP ÉRTEK, de ugyananynyi kritikus pont is található az új megoldásban. Az állandó és erős feszítettség, a hallgatók terhelése, a kapcsolattartás, az időegyeztetés nehézsége az iskolákkal, a gyerekekkel. A gyakorlat koncentrálna ugyan a hallgatók figyelmét a nevelőmunkára, de szét is szórja őket.

Valamennyi pedagógusképző intézmény neveléstudományi tanszéke különös gondnal és folyamatosan irányítja a hallgatók képzését. A tantervi koordinátor a nyiregyházi Beszenyei György Tanárképző Főiskola.

A tapasztalatok még most gyűlnek. A hallgatók többsége lelkesedik, az oktatók sok nagyszerű értéket tapasztalnak munkájukban. Végleges és felelős véleményt még senki sem mondhat. Különösen, mert nemcsak a gyakorlat formája s tartalma új, hanem az egész pedagógusképzés is változik: a pedagógia-pszichológia tárgyai is átrendeződtek, újfajta viszonyok alakult a gyakorlattal; a hagyományos oktatási formákat is újragazdagították.

E tanterv első végzősei 1988 őszén lépnek katedrára. Sokat és drukkolva várunk tőlük, mint mindig. Most azonban, az újított tanterv első végfuttatása után, különösen.

Dr. Király Gyula
főiskolai tanár, Eger